

Äktenskap, partnerskap och samboende, m.m.

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utskottet närmare 40 motioner från den allmänna motionstiden år 2001 som främst gäller lagstiftningen om äktenskap, partnerskap och samboende.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden i huvudsak med hänvisning till tidigare ställningstaganden och pågående lagstiftningsarbete.

Till betänkandet har fogats nio reservationer och nio särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	4
Inledning.....	7
Utskottets överväganden	9
Utredning om upphävande av äktenskapsbalken.....	9
Äktenskapets ställning.....	9
Äktenskap för personer av samma kön och s.k. civiläktenskap.....	10
Partnerskapsförrättningar inom trossamfund.....	11
Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare	12
Ersättning till vigsel- och registreringsförrättare	13
Partnerskapslagens anknytningsvillkor.....	14
Partnerskapsregistrering utomlands.....	15
Terminologin i lagen om registrerat partnerskap.....	15
Betänketiden vid äktenskapsskillnad	16
Överklagande av dom på äktenskapsskillnad	17
Åklagares skyldighet att föra talan om äktenskapsskillnad	17
Bodelning	18
Pensionsrättigheter vid bodelning.....	20
Samäganderättslagen	21
Sambolagen	21
Lagstiftningen om sambor av samma kön	22
Värdekommission, m.m.....	23
Reservationer.....	25
1. Äktenskapets ställning (punkt 2)	25
2. Äktenskap för personer av samma kön och s.k. civiläktenskap (punkt 3).....	25
3. Partnerskapsförrättningar inom trossamfund (punkt 4)	27
4. Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare (punkt 5)	27
5. Partnerskapslagens anknytningsvillkor (punkt 7).....	28
6. Partnerskapsregistrering utomlands (punkt 8)	28
7. Terminologin i lagen om registrerat partnerskap (punkt 9)	29
8. Sambolagen (punkt 16).....	30
9. Sambolagen (punkt 16).....	30
Särskilda yttranden.....	32
1. Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare	32
2. Betänketiden vid äktenskapsskillnad	32
3. Överklagande av dom på äktenskapsskillnad	32
4. Åklagares skyldighet att föra talan om äktenskapsskillnad	33
5. Bodelning	33
6. Pensionsrättigheter vid bodelning.....	33
7. Lagstiftningen om sambor av samma kön	34

8. Värdekommission, m.m.	34
9. Värdekommission, m.m.	35
Bilaga Förteckning över behandlade förslag	36
Motioner från allmänna motionstiden	36

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Utredning om upphävande av äktenskapsbalken

Riksdagen avslår motion 2001/02:L325 yrkande 2.

2. Äktenskapets ställning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L260 yrkande 1, 2001/02:L322 yrkande 1 och 2001/02:So377 yrkande 2.

Reservation 1 (kd)

3. Äktenskap för personer av samma kön och s.k. civiläktenskap

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L240, 2001/02:L258, 2001/02:L287 yrkande 5, 2001/02:L326, 2001/02:L369 och 2001/02:L371 yrkande 26.

Reservation 2 (v)

4. Partnerskapsförrättningar inom trossamfund

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L285, 2001/02:L287 yrkande 4, 2001/02:L325 yrkande 3 och 2001/02:L371 yrkande 17.

Reservation 3 (v)

5. Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L274 och 2001/02:L367 yrkande 2.

Reservation 4 (kd)

6. Ersättning till vigsel- och registreringsförrättare

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L220, 2001/02:L229, 2001/02:L247 yrkande 2 och 2001/02:L253.

7. Partnerskapslagens anknytningsvillkor

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L287 yrkande 2, 2001/02:L367 yrkandena 1 och 4 och 2001/02:L371 yrkande 15.

Reservation 5 (v, c)

8. Partnerskapsregistrering utomlands

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L287 yrkande 3, 2001/02:L325 yrkande 4, 2001/02:L367 yrkande 3 och 2001/02:L371 yrkande 16.

Reservation 6 (v)

9. Terminologin i lagen om registrerat partnerskap

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L287 yrkande 1 och 2001/02:L371 yrkande 18.

Reservation 7 (v)

10. Betänketiden vid äktenskapsskillnad

Riksdagen avslår motion 2001/02:L370 yrkande 3.

11. Överklagande av dom på äktenskapsskillnad

Riksdagen avslår motion 2001/02:L291.

12. Åklagares skyldighet att föra talan om äktenskapsskillnad

Riksdagen avslår motion 2001/02:L347.

13. Bodelning

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L217, 2001/02:L249, 2001/02:L250, 2001/02:L255, 2001/02:L264 yrkande 8, 2001/02:L290, 2001/02:L364, 2001/02:Ju450 yrkande 33 och 2001/02:A229 yrkande 35.

14. Pensionsrättigheter vid bodelning

Riksdagen avslår motion 2001/02:L342.

15. Samäganderättslagen

Riksdagen avslår motion 2001/02:L239.

16. Sambolagen

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L204, 2001/02:L221 och 2001/02:L322 yrkande 3.

Reservation 8 (m)

Reservation 9 (kd)

17. Lagstiftningen om sambor av samma kön

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L279, 2001/02:L287 yrkande 6, 2001/02:L325 yrkande 1, 2001/02:L356, 2001/02:L367 yrkande 5 och 2001/02:L371 yrkande 19.

18. Värdekommission, m.m.

Riksdagen avslår motionerna 2001/02:L261, 2001/02:L324 och 2001/02:L353.

Stockholm den 24 januari 2002

På lagutskottets vägnar

Rolf Åbjörnsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Rolf Åbjörnsson (kd), Marianne Carlström (s), Christel Anderberg (m), Karin Jeppsson (s), Nikos Papadopoulos (s), Elizabeth Nyström (m), Marina Pettersson (s), Christina Nenes (s), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Anders Berglöv (s), Viviann Gerdin (c), Ana Maria Narti (fp), Raimo Pärssinen (s), Petra Gardos (m), Lena Olsson (v) och Ulf Nilsson (fp).

Ana Maria Narti (fp) har endast deltagit i besluten under förslagspunkterna 16–18. Ulf Nilsson (fp) har endast deltagit i besluten under förslagspunkterna 1 och 2.

Inledning

I betänkandet behandlar utskottet närmare 40 motioner från den allmänna motionstiden år 2001 i skilda frågor rörande lagstiftningen om äktenskap, partnerskap och samboende. Motionsyrkandena gäller bl.a. äktenskapets ställning, äktenskap för personer av samma kön, s.k. civiläktenskap, vigsel- och registreringsförrättare, rätten för utländska medborgare att ingå partnerskap i Sverige, partnerskapsregistreringar utomlands, betänketiden vid äktenskapsskillnad, bodelning samt upphävande och tillämpningen av sambolagen. Ett motionsyrkande gäller en s.k. värdekommission.

Som en allmän bakgrund till de i ärendet aktuella motionsyrkandena vill utskottet erinra om att den familjerättsliga lagstiftningen varit föremål för en genomgripande omarbetning under de senaste decennierna. Efter en lång rad av delreformer på äktenskapsrättens område fattade riksdagen år 1987 beslut om att giftermålsbalken skulle ersättas med en ny balk, äktenskapsbalken (prop. 1986/87:1, bet. LU18, rskr. 159). I samband med äktenskapsbalken antog riksdagen lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem (sambolagen) och senare samma år lagen (1987:813) om homosexuella sambor (prop. 1986/87:124, bet. LU28, rskr. 350). Lagstiftningen trädde i kraft den 1 januari 1988.

Äktenskapsbalken innebar betydelsefulla förändringar, främst i fråga om fördelningen av makars egendom vid äktenskapets upplösning. Ett uttalat syfte med lagändringarna var att åstadkomma en högre grad av ekonomisk rättvisa mellan makarna vid äktenskapsskillnad. I äktenskapsbalken finns bestämmelser som innehåller de grundläggande principerna om äktenskap. Där anges bl.a. villkoren för äktenskapets ingående och upplösning. Äktenskap ingås mellan en kvinna och en man. Härigenom markeras att äktenskapet är en monogam förbindelse, som endast får ingås mellan personer av olika kön. Äktenskapsbalken innehåller också bestämmelser om vigsel. Vidare regleras makarnas ekonomiska förhållanden, och i särskilda kapitel finns förhållandevis detaljerade regler om makars skyldighet att bidra till varandras och till familjens underhåll, om giftorätt och giftorättsgods respektive enskild egendom, om gåvor mellan makar samt om bodelning.

Sambolagen är tillämplig i fråga om sådana samboförhållanden i vilka en ogift man och en ogift kvinna lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. Lagen var framför allt föranledd av behovet av att tillförsäkra den svagare parten i ett samboförhållande vissa rättigheter i fråga om det gemensamma hemmet då sammanlevnaden upphör. När ett samboförhållande upplöses får samborna en giftorättsliknande rätt till delning av sådan egendom i det gemensamma hemmet som har anskaffats för gemensamt begagnande. På socialrättens område har i flera lagar införts bestämmelser som knyter an till sambobegreppet i sambolagen och ger sambor i princip samma rättigheter och skyldigheter som äkta makar. Även inom andra rättsområden förekommer

det att äktenskapsliknande samlevnad likabehandlas med äktenskap. Avsikten med sambolagen har dock inte varit att söka uppnå en med äktenskapet jämförbar reglering av samboförhållanden.

Genom lagen om homosexuella sambor har sambolagen och regler i vissa andra lagar gjorts tillämpliga också på homosexuella samboförhållanden.

När det gäller homosexuella parförhållanden beslutade riksdagen år 1994 att anta ett inom lagutskottet utarbetat förslag till lagstiftning som gör det möjligt för två personer av samma kön att registrera sitt partnerskap (bet. 1993/94:LU28, rskr. 414). Registreringen innebär att de flesta bestämmelser som gäller för äktenskap blir gällande också för registrerade partnerskap. Lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap trädde i kraft den 1 januari 1995, och genom lagen har homosexuella par fått möjlighet att trygga ett parförhållande. Lagstiftning om registrerat partnerskap finns också i bl.a. Danmark, Norge, Island och Nederländerna.

Utskottet övergår därmed till att under skilda rubriker behandla de olika frågor som har aktualiserats i motionerna. Huvuddelen av motionsyrkandena har varit föremål för fördjupade behandlingar för mindre än ett år sedan i betänkande 2000/01:LU13. Utskottet har mot den bakgrunden, i linje med vad som föreslagits av Riksdagskommittén (2000/01:RS1) och konstitutionsutskottet (bet. 2000/01:KU23), ansett sig i betänkandet kunna redovisa och behandla dessa motioner på ett förenklat sätt.

I ärendet har en uppvaktning ägt rum med företrädare för Riksförbundet för sexuellt likaberättigande (RFSL).

Utskottets överväganden

Utredning om upphävande av äktenskapsbalken

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om en utredning om upphävande av äktenskapsbalken.

I motion L325 begär Lars Lindblad och Anna Kinberg (båda m) ett tillkännagivande som går ut på att regeringen bör tillsätta en utredning som ser över konsekvenserna av ett upphävande av äktenskapsbalken och att den ersätts med civilrättsliga avtal mellan makarna (yrkande 2).

Utskottet kan inte ställa sig bakom de tankegångar som ligger bakom motionsyrkandet, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L325 yrkande 2.

Äktenskapets ställning

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om bl.a. lagstiftning som skall stärka äktenskapet som samlevnadsform bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 1 (kd).*

Frågor om äktenskapets rättsliga ställning i förhållande till sambolagstiftningen behandlades av utskottet i samband med äktenskapsreformen år 1987. I sitt av riksdagen godkända betänkande LU 1986/87:18 anförde utskottet bl.a. följande. Det bör vara ett mål för lagstiftningen att äktenskapet bevaras som den normala och naturliga formen för familjebildningar för det helt övervägande antalet människor. Genom att ingå äktenskap får makarna tillgång till ett regelsystem som tillhandahåller lösningar på praktiska problem och som ger dem skydd i åtskilliga hänseenden. Trots detta väljer många människor av olika skäl att sammanleva utan att ingå äktenskap. Detta förhållande måste lagstiftaren ta hänsyn till. Utrymme måste ges människorna att själva forma sitt personliga liv och bestämma vilka normer som skall gälla för deras familjeliv. Samtidigt måste det beaktas att en ordning där människors grundläggande behov och väsentliga intressen blir sämre tillgodosedda eller helt åsidosatt enbart av den anledningen att de inte vill ingå äktenskap inte är godtagbart i ett modernt samhälle. På åtskilliga områden måste därför eftersträvas att reglerna i sak blir enhetliga för alla sammanlevande oberoende av om sam-

levnaden sker i äktenskap eller inte. Vid utformningen av sådana regler är det självfallet angeläget att man inte påverkar människors val av samlevnadsform så att de förlorar på att gifta sig eller vinner på att separera. Det kan inte heller med fog hävdas att lagstiftningen i vårt land generellt missgynnar äktenskapet. Vidare bör man inte skapa så utförliga regler att man därigenom åstadkommer vad som skulle kunna betecknas som äktenskapsliknande system av lägre dignitet.

Tuve Skånberg (kd) förespråkar i motion L260 en lagstiftning som prioriterar äktenskapet som samlevnadsform. I motionen yrkas ett tillkännagivande därom (yrkande 1).

I motion L322 begär Kjell Eldensjö m.fl. (kd) tillkännagivande om att en utredning tillsätts för att generellt stärka familjestabiliteten med fokus på äktenskapet som samlevnadsform (yrkande 1).

I motion So377 av Mikael Oscarsson och Stefan Attefall (båda kd) yrkas en översyn av vilka regler som missgynnar familjer och äktenskap (yrkande 2).

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella och därvid konstaterat att gällande lagstiftning i huvudsak ligger i linje med de uttalanden som gjordes av utskottet år 1987 (se bl.a. bet. 1998/99:LU18, 1999/2000:LU16, 2000/01:LU13). Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet.

Enligt utskottets uppfattning har det inte kommit fram några omständigheter som bör föranleda andra ställningstaganden från riksdagens sida. Utskottet förelår att riksdagen avslår motionerna L260 yrkande 1, L322 yrkande 1 och So377 yrkande 2.

Äktenskap för personer av samma kön och s.k. civiläktenskap

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på att personer av samma kön skall kunna ingå äktenskap bör avslås. Riksdagen bör även avslå motionsyrkanden om införande av ett s.k. civiläktenskap. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 2 (v).*

Enligt 1 kap. 1 § äktenskapsbalken ingås äktenskap mellan en kvinna och en man. De som har ingått äktenskap med varandra är makar. I 1 kap. 1 § lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap sägs att två personer av samma kön kan låta registrera sitt partnerskap. De förklaras därefter som registrerade partner.

Bestämmelser om vigsel finns i 4 kap. i äktenskapsbalken. Bestämmelserna bygger på principen om valfrihet och innebär att vigsel kan ske antingen vid en kyrklig ceremoni eller genom en s.k. borgerlig vigsel.

Gudrun Schyman m.fl. (v) anser i motion L258 att det är sakligt omotiverat att två personer av samma kön inte skall kunna åtnjuta samma rättigheter och skyldigheter som två personer av motsatt kön. Motionärerna begär att regeringen lägger fram ett förslag till ändringar i äktenskapsbalken så att homosexuella par likställs med heterosexuella par (yrkande 2) och att en ny civil vigselceremoni införs som blir den enda juridiskt bindande (yrkande 1).

I motion L287 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) föreslås ett tillkännagivande om att partnerskapslagen rättsligt skall likställas med äktenskapsbalken (yrkande 5).

Elisebeht Markström m.fl. (s) begär i motion L326 att reglerna i äktenskapsbalken ändras så att ett könsneutralt civiläktenskap införs.

I motion L369 yrkar Ann-Kristine Johansson (s) ett tillkännagivande som innebär en gemensam äktenskapslagstiftning för samkönade och olikkönade par.

I motion L240 yrkar Helena Bargholtz och Ulf Nilsson (båda fp) ett tillkännagivande om införande av s.k. civiläktenskap.

Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) anför i motion L371 att 1 kap. 1 § äktenskapsbalken bör ändras så att gifta transsexuella personer inte skall tvingas till skilsmässa för att kunna få ändrad könstillhörighet (yrkande 26).

Utskottet har vid flera tillfällen tidigare avstyrkt motionsyrkanden som innebär att personer av samma kön skall kunna ingå äktenskap (se bl.a. bet. LU 1986/87:28, 1997/98:LU10, 1998/99:LU18 och 2000/2001:LU13, se även prop. 1986/87:124). Också yrkanden som innebär att den kyrkliga vigseln skall fränkännas rättslig betydelse har avstyrkts tidigare, bl.a. med hänvisning till att den gällande ordningen torde vara väl förankrad hos allmänheten (se bl.a. bet. 1998/99:LU18, 1999/2000:LU16 och 2000/01:LU13). Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet.

Utskottet anser inte att det finns skäl för riksdagen att frångå tidigare ställningstaganden, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna L240, L258, L287 yrkande 5, L326 och L369. I linje härmed bör riksdagen avslå också motion L371 yrkande 26.

Partnerskapsförrättningar inom trossamfund

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om partnerskapsförrättningar inom trossamfund bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 3 (v).*

Enligt 1 kap. 8 § lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap är lagfaren domare i tingsrätt eller den som länsstyrelsen har förordnat behörig att vara registreringsförrättare.

Av lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan framgår att annat trossamfund än Svenska kyrkan under vissa förutsättningar kan ges tillstånd att förrätta vigsel. Frågor om tillstånd prövas av Kammarkollegiet efter ansökan av samfundet. Sedan tillstånd har givits får Kammarkollegiet förordna en präst eller någon annan befattningshavare inom samfundet att vara vigselförrättare.

I motion L285 begär Helena Zakariasén (s) en ändring i lagen om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan samt en ändring av äktenskapsbalken så att trossamfund ges rätt att förrätta registrerade partnerskap.

Ett motsvarande yrkande framställs i motion L325 av Lars Lindblad och Anna Kinberg (m) (yrkande 3).

I motion L287 yrkar Tasso Stafilidis m.fl. (v) ett tillkännagivande om lagändringar som innebär att trossamfundens uppdrag att förrätta vigslar skall sammanfalla med ett uppdrag att registrera partnerskap (yrkande 4).

Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) anför i motion L371 bl.a. att nuvarande lagstiftning bör ändras så att trossamfund får möjlighet att förrätta partnerskap om de så önskar. I motionen yrkas att detta skall tillkännages för regeringen (yrkande 17).

Utskottet har våren 2001 avstyrkt motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella med motiveringen dels att reglerna om registrering av partnerskap motsvarar vad som gäller för förfarandet för borgerlig vigsel, varför också reglerna om vigsel- och registreringsförrättare bör vara desamma, dels att det inte finns något som hindrar att exempelvis en präst inom ett visst trossamfund förordnas som registreringsförrättare (se bet. 2000/01:LU13). Riksdagen har följt utskottet.

Utskottet finner inte skäl att nu knappt ett år senare frångå detta ställningstagande, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna L285, L287 yrkande 4, L325 yrkande 3 och L371 yrkande 17.

Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller förordnanden av vigsel- och registreringsförrättare bör avslås. Utskottet anser att en redovisning från regeringen bör avvaktas. *Jämför reservation nr 4 (kd).*

Ana Maria Narti m.fl. (fp) yrkar i motion L367 att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att uppdragen som förrättare av borgerlig vigsel

och registreringsförrättare av partnerskap sammanförs till ett samlat uppdrag (yrkande 2).

Kjell Eldensjö m.fl. (kd) begär i motion L274 ett tillkännagivande om att borgerliga vigselförrättare inte skall påtvingas att också vara partnerskapsförrättare.

Av vad utskottet redovisade förra våren i betänkande 2000/01:LU13 framgår att regeringen med anledning av ett tillkännagivande från riksdagen år 1999 (se bet. 1999/2000:LU22, rskr. 218) gett länsstyrelserna i uppdrag att undersöka tillgången till registreringsförrättare i respektive län och vid behov på lämpligt sätt verka för att vigselförrättare och registreringsförrättare görs till ett gemensamt uppdrag samt att länsstyrelserna senast den 1 februari 2002 skall redogöra för andelen kommuner där registreringsförrättare finns och de åtgärder som vidtagits med anledning av uppdraget. Vidare framgår att utskottet förutsatt att regeringen i lämpligt sammanhang återkommer till riksdagen och redovisar vilka resultat som uppnåtts.

Utskottet förutsätter alltså att regeringen återkommer till riksdagen i dessa frågor. I avvaktan härpå anser utskottet att motion L367 yrkande 2 och motion L274 inte bör föranleda någon riksdagens vidare åtgärd, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandena.

Ersättning till vigsel- och registreringsförrättare

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden som gäller ersättning till vigsel- och registreringsförrättare bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet.

Av förordningen (1987:1019) med närmare föreskrifter om vigsel som förrättas av domare eller särskilt förordnad vigselförrättare framgår att vigselförrättare som har förordnats av länsstyrelsen har rätt till ersättning med 110 kr för varje vigsel som han eller hon har förrättat. Har vigselförrättaren samma dag förrättat mer än en vigsel utgör dock ersättningen 30 kr för varje vigsel utöver den första. Enligt förordningen (1994:1341) om registrering av partnerskap är ersättningen densamma för registreringsförrättare.

Gunnel Wallin och Birgitta Sellén (båda c) föreslår i motion L220 ett tillkännagivande om en förbättring av ersättningen till dem som förrättar borgerlig vigsel och registrering av partnerskap.

I motion L229 begär Anna Åkerhielm och Anita Sidén (båda m) en översyn avseende ersättningen för förrättning av borgerlig vigsel och registrering av partnerskap.

Sven Brus och Yvonne Andersson (båda kd) anför i motion L247 att ersättningen till borgerliga vigselförrättare bör anpassas till en rimlig nivå efter dagens förhållanden (yrkande 2).

Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) anser i motion L253 att regeringen bör se över de ekonomiska villkoren för vigselförrättare.

Som påpekats i motionerna har ersättningsbeloppen till vigselförrättare varit oförändrade sedan år 1988. Inte heller ersättningen för registreringsförrättare har höjts sedan partnerskapslagens tillkomst. I likhet med vad utskottet uttalat tidigare (se bet. 1998/99:LU18) finns det skäl att se över de nuvarande ersättningsreglerna. Enligt vad utskottet erfarit bereds frågan för närvarande inom Regeringskansliet. Utskottet förutsätter att det pågående arbetet snarast kommer att leda till att ersättningen till vigsel- och registreringsförrättare kommer att höjas till en rimlig nivå. Något formellt tillkännagivande i saken från riksdagens sida är, enligt utskottets mening, inte erforderligt. Utskottet föreslår därför att motionerna L220, L229, L247 yrkande 2 och L253 avslås.

Partnerskapslagens anknätningsvillkor

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om att avskaffa de s.k. anknätningsvillkoren i partnerskapslagen bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 5 (v, c).*

För att här i landet få registrera ett partnerskap måste någon av parterna ha viss anknätning till Sverige. I 1 kap. 2 § lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap föreskrivs att registrering får ske endast om en av parterna har hemvist här sedan minst två år eller en av parterna är svensk medborgare med hemvist här i landet. Med svensk medborgare jämställs medborgare i Danmark, Island, Nederländerna och Norge.

I motion L287 yrkar Tasso Stafilidis m.fl. (v) ett tillkännagivande om att dessa anknätningsvillkor skall avskaffas (yrkande 2).

Ana Maria Narti m.fl. (fp) anför i motion L367 att de särskilda anknätningskraven i partnerskapslagen bör avskaffas (yrkande 1) och att det finns behov av en internationell privaträttslig konvention om partnerskap (yrkande 4).

I motion L371 yrkar Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) att anknätningsvillkoren i lagen om registrerat partnerskap skall avskaffas (yrkande 15).

Utskottet har vid ett flertal tillfällen tidigare uttalat att någon av parterna bör ha viss anknätning till Sverige för att här få sitt partnerskap registrerat (se bl.a. bet. 1999/2000:LU22 och 2000/01:LU13). Utskottet vidhåller denna uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motionerna L287 yrkande 2, L367 yrkande 1 och L371 yrkande 15. I linje härmed bör också yrkande 4 i motion L367 lämnas utan bifall.

Partnerskapsregistrering utomlands

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om partnerskapsregistreringar utomlands bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 6 (v).*

I motion L287 anser Tasso Stafilidis m.fl. (v) att partnerskap bör kunna få ingås utomlands på svenska ambassader (yrkande 3).

Lars Lindblad och Anna Kinberg (båda m) yrkar i motion L325 ett tillkännagivande om partnerskapsförrättningar vid svenska ambassader (yrkande 4).

Ett motsvarande yrkande framställs av Ana Maria Narti m.fl. (fp) i motion L367 (yrkande 3).

I motion L371 anser Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) att riksdagen bör tillkännage för regeringen vad som i motionen anförs om att ambassader skall ha möjlighet att förrätta registrering av partnerskap (yrkande 16).

Utskottet har vid ett flertal tillfällen avstyrkt motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella (se bl.a. bet. 1996/97:LU8, 1997/98:LU10, 1998/99:LU18, 1999/2000:LU22 och 2000/01:LU13). Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet. I betänkandena har utskottet anfört bl.a. att förordnanden att registrera partnerskap vid ambassad och konsulat – i likhet med vad som gäller förordnanden att förrätta vigslar – bör bygga på ett konstaterat behov i det land som avses. Eftersom huvudskälet till att ambassadtjänstemän över huvud taget förordnas som vigselförrättare är att ge svenska medborgare bosatta i vissa länder en möjlighet att där ingå äktenskap, och partnerskapslagens anknytningsvillkor innebär att sådana personer inte kan registrera sitt partnerskap enligt svensk rätt, har utskottet funnit att det inte föreligger något behov av att registreringsförrättare förordnas utomlands.

Utskottet finner inte skäl att nu frångå sina tidigare ställningstaganden, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna L287 yrkande 3, L325 yrkande 4, L367 yrkande 3 och L371 yrkande 16.

Terminologin i lagen om registrerat partnerskap

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om ändrad terminologi i lagen om registrerat partnerskap bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservation nr 7 (v).*

Enligt lagen (1994:1117) om registrerat partnerskap kan två personer av samma kön låta registrera sitt partnerskap. De förklaras därefter som registrerade partner.

I motion L287 anför Tasso Stafilidis m.fl. (v) bl.a. att lagen om registrerat partnerskap bör rubriceras partnerskapslag. Vidare anser motionärerna att

ordet ”registrera” bör bytas ut mot ”ingå” och att det föreskrivs att två personer av samma kön kan ”ingå partnerskap” och att dessa förklaras som ”partner” (yrkande 1).

Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) anför i motion L371 att äktenskapsbalken och lagen om registrerat partnerskap borde harmonisera mera med varandra samt att det finns föga anledning att kalla ingåendet av ett partnerskap för något så oromantiskt som registrering (yrkande 18).

Motionsyrkanden med samma inriktning som de nu aktuella avsågs av riksdagen förra våren. I sitt av riksdagen godkända betänkande 2000/01:LU13 redovisade utskottet de överväganden som gjordes i samband med att lagen om registrerat partnerskap kom till. Utskottet fann då bl.a. att den terminologi som användes i den danska och norska lagstiftningen borde användas också i den svenska partnerskapslagen (se bet. 1993/94:LU28).

Utskottet kan inte heller nu finna skäl att förorda någon ändrad terminologi i lagen om registrerat partnerskap, och utskottet föreslår att riksdagen avslår motionerna L287 yrkande 1 och L371 yrkande 18.

Betänketiden vid äktenskapsskillnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om en längre betänketid vid äktenskapsskillnad. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Äktenskapsskillnad skall föregås av betänketid om båda makarna begär det eller om någon av dem varaktigt bor tillsammans med eget barn under 16 år som står under den makens vårdnad. Vill bara en av makarna att äktenskapet skall upplösas, har den maken enligt 5 kap. 2 § rätt till äktenskapsskillnad endast efter betänketid. Har betänketiden löpt under minst sex månader, skall dom på äktenskapsskillnad meddelas om någon av makarna då framställer ett särskilt yrkande om det.

I motion L370 anför Tuve Skånberg (kd) att betänketiden för par som har barn under 16 år bör förlängas till ett år (yrkande 3).

Utskottet har våren 2000 och våren 2001 avstyrkt likalydande motionsyrkanden (se bet. 1999/2000:LU16 och 2000/01:LU13, se även prop. 1973:32, bet. LU 1973:20, rskr. 256) och därvid anfört att den nuvarande betänketidens längd på minst sex månader är väl avvägd. Riksdagen har följt utskottet.

Utskottet gör nu samma bedömning och föreslår därför att riksdagen avslår motion L370 yrkande 3.

Överklagande av dom på äktenskapsskillnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om ett borttagande av rätten att överklaga en dom om äktenskapsskillnad. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet.

Enligt 49 kap. 1 § rättegångsbalken gäller som en allmän regel att en tingsrättsdom får överklagas. Motsvarande gäller enligt 54 kap. 1 § i fråga om överklagande av en hovrätts dom. För att Högsta domstolen skall pröva hovrätts dom krävs enligt 54 kap. 9 § rättegångsbalken prövningstillstånd.

I motion L291 yrkar Ulla Hoffmann m.fl. (v) att riksdagen skall begära att regeringen tillsätter en utredning med uppgift att lägga fram lagförslag som innebär att rätten att överklaga en dom på äktenskapsskillnad tas bort.

I departementspromemorian (Ds 2001:36) Hovrättsprocessen i framtiden föreslås att det i alla tvistemål – dvs. även äktenskapsmål – alltid skall krävas prövningstillstånd vid ett överklagande från en tingsrätt till en hovrätt. Promemorian har remissbehandlats, och förslagen bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet konstaterar att det nu föreligger lagförslag med den inriktning som motionärerna förespråkar. Enligt utskottets mening bör resultatet av det fortsatta beredningsarbetet inom Regeringskansliet avvaktas. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motion L291.

Åklagares skyldighet att föra talan om äktenskapsskillnad

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande om skyldighet för åklagare att föra talan om äktenskapsskillnad vid tve- eller månggifte. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Enligt 5 kap. 5 § första stycket äktenskapsbalken har var och en av makarna rätt till äktenskapsskillnad utan föregående betänketid om äktenskapet har ingåtts trots att någon av makarna redan var gift eller partner i ett registrerat partnerskap och det tidigare äktenskapet eller partnerskapet inte har blivit upplöst. I sådana fall kan talan om äktenskapsskillnad föras även av allmän åklagare. Åklagaren kan endast yrka att det senare äktenskapet skall upplösas. Någon absolut skyldighet för åklagare att ingripa föreligger inte.

I motion L347 yrkar Carina Hägg och Agneta Brendt (båda s) ett tillkännagivande som går ut på att åklagaren skall vara skyldig att föra talan om äktenskapsskillnad vid tve- och månggifte då någon av makarna är bosatt i Sverige.

Före den 1 januari 1974 var åklagaren skyldig att ingripa och föra talan om upplösning av det senare äktenskapet. I proposition 1973:32 föreslog regeringen att bestämmelsen skulle ändras och att åklagaren i fortsättningen inte skulle ha någon absolut skyldighet att föra talan. Departementschefen anförde därvid bl.a. att man inte helt kan utesluta att ett äktenskap bör accepteras trots att det har ingåtts i strid mot ett s.k. indispensabelt äktenskapshinder. Det kan t.ex. vara fråga om ett tvegifte, där det första äktenskapet har ingåtts utomlands och det andra äktenskapet har bestått under lång tid varunder båda parter felaktigt utgått från att det första äktenskapet enligt svensk rätt varit anse som upplöst. – Utskottet och riksdagen hade inget att erinra mot den föreslagna ändringen (bet. LU 1973:20).

Utskottet finner inte skäl att frångå de ställningstaganden som gjordes år 1973 och föreslår att riksdagen avslår motion L347.

Bodelning

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på ändringar i gällande bestämmelser om bodelning bör avslås. Utskottet kommer emellertid att följa frågan.

I samband med en äktenskapsskillnad skall enligt 9 kap. 1 § äktenskapsbalken makarnas egendom fördelas genom bodelning såvida inte makarna har endast enskild egendom och ingen av dem begär att få överta bostad eller bohag från den andra maken. Vid beräkningen av makarnas andelar i boet skall enligt 11 kap. 2 § så mycket avräknas från en makes giftorättsgods att det täcker de skulder som den maken hade när talan om äktenskapsskillnad väcktes. Sålunda skall den ena makens anspråk på att få vara med och dela på den andre makens giftorättsgods tillgodoses först efter det att den maken har tilldelats egendom som täcker de skulder han eller hon ådragit sig före den för bodelningen avgörande tidpunkten. Om dessa skulder är större än den makens giftorättsgods finns det ingenting kvar för den förstnämnda maken att vara med och dela på.

Enligt 12 kap. 1 § finns det möjlighet att jämka en bodelning. I den mån det med hänsyn särskilt till äktenskapets längd, makarnas ekonomiska förhållanden och omständigheterna i övrigt är oskäligt att en make vid bodelningen skall lämna egendom i den omfattning som följer av 11 kap. äktenskapsbalken, skall bodelningen i stället göras så att den förstnämnda maken får behålla mer av sitt giftorättsgods.

Med utgångspunkt i ett konkret fall där en man i samband med en bodelning enligt uppgift tillåtit att göra skuldäckning för ett skadeståndsbelopp – återkrav på brottsskadeersättning till en familjemedlem – begärs i nio motioner ändringar i gällande bodelningsregler.

I motion L217 framhåller Lena Ek och Birgitta Carlsson (båda c) att det är djupt stötande för rättskänslan att en helt oskyldig maka får ta stora delar av betalningsansvaret för en skuld som härrör från ett brott som den andre parten har begått. Det yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om en ändring i äktenskapsbalken innebärande att en brottsling får ett personligt ansvar för ideellt skadestånd så att skulden inte ingår vid bodelning efter äktenskapsskillnad.

Berit Adolfsson (m) yrkar i motion L249 att regeringen skall lägga fram ett förslag till ändring av lagstiftningen så att ett skadestånd till brottsoffer undantas vid bodelning.

Elizabeth Nyström och Ola Karlsson (båda m) anför i motion L250 att lagen bör ändras så att brottsofferersättning alltid skall betraktas som enskild egendom och att skadestånd till brottsoffer alltid skall undantas vid bodelning. Motionärerna yrkar att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om skadestånd till brottsoffer och om brottsofferersättning.

Motsvarande yrkande framförs av Lisbet Calner och Mona Berglund Nilsson (båda s) i motion L255. Motionärerna anser att lagen måste ändras så att skadestånd till brottsoffer undantas vid bodelning.

I motion L264 yrkar Viviann Gerdin m.fl. (c) tillkännagivande om ändringar i äktenskapsbalken så att en gärningsman har personligt ansvar för ideellt skadestånd och att skulden inte ingår vid bodelning efter äktenskapsskillnad (yrkande 8).

Ingrid Burman m.fl. (v) anför i motion L290 att det är en orimlig konsekvens att skadestånd skall bäras av andra än den skadeståndsskyldige. I motionen yrkas att riksdagen skall besluta om en ändring av 10 kap. äktenskapsbalken så att skadestånd till brottsoffer undantas vid bodelning.

Margareta Israelsson (s) yrkar i motion L364 att riksdagen skall tillkännage för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om behovet av en förändring i äktenskapsbalken så att brottsskadeersättning ej kan beaktas som skuld vid bodelning i anledning av äktenskapsskillnad.

Lars Leijonborg m.fl. (fp) anför i motion A229 att äktenskapsbalkens regler bör ändras så att jämkning kan komma till stånd i större utsträckning än för närvarande. I motionen yrkas att riksdagen skall begära att regeringen lägger fram förslag till sådana lagändringar (yrkande 35).

Samma yrkande framförs av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (båda fp) i motion Ju450 (yrkande 33).

Utskottet har noterat att den dom som ligger till grund för ifrågavarande motioner nu är föremål för överprövning i högre instans. Mot den bakgrunden anses sig utskottet i dag inte kunna ta ställning till om det finns några brister i nuvarande lagstiftning. Utskottet kommer emellertid att noga följa fallet, och om det visar sig att nuvarande regler ger tvivelaktiga resultat, kommer utskottet att verka för att frågan om en lagändring övervägs.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L217, L249, L250, L255, L264 yrkande 8, L290, L364, Ju450 yrkande 33 och A229 yrkande 35.

Pensionsrättigheter vid bodelning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande som gäller reglerna om pensionsrättigheter vid bodelning. Utskottet hänvisar bl.a. till riksdagens tidigare ställningstaganden.

Gällande huvudregler om pensionsrättigheter vid bodelning i 10 kap. 3 § äktenskapsbalken innebär att rätt till pension på grund av privat pensionsförsäkring eller pension på grund av pensionsparavtal enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande skall ingå i en bodelning efter äktenskapskillnad. Övriga former av pensionsrättigheter såsom tjänstepensioner, pensioner enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och pension enligt det reformerade ålderspensionssystemet ingår däremot inte i bodelningen.

Om det uppstår en snedfördelning av makarnas pensionsskydd, finns det i 6 kap. äktenskapsbalken om underhåll olika möjligheter att rätta till missförhållandena efter en äktenskapsskillnad för en make som har dåligt pensionsskydd och otillräckliga möjligheter att själv förbättra skyddet. Enligt huvudregeln i 6 kap. 7 § svarar varje make för sin försörjning efter en äktenskapsskillnad. Om den ena maken behöver bidrag till sitt underhåll under en övergångstid, har den maken rätt att få underhållsbidrag av den andra maken efter vad som är skäligt med hänsyn till denna makes förmåga och övriga omständigheter. Har den ena maken svårigheter att försörja sig själv sedan ett långvarigt äktenskap har upplösts eller finns det andra synnerliga skäl, har den maken rätt till underhållsbidrag av den andra maken för en längre tid. Underhållsbidrag skall i normalfallet betalas fortlöpande. Den omständigheten att den underhållsberättigade behöver bidraget för att skaffa sig pensionsskydd kan enligt 8 § vara ett skäl för att bestämma att bidraget skall betalas med ett engångsbelopp.

I motion L342 anför Ewa Thalén Finné (m) att det borde finnas möjlighet för makar att vid bodelning avtala om att dela intjänad pensionsrätt. Motionärerna yrkar att riksdagen tillkännager för regeringen vad i motionen anförts om en möjlighet att överlåta intjänad pension.

Utskottet erinrar om att gällande bestämmelser om bodelning inte utgör hinder mot att makar i samband med en äktenskapsskillnad och därpå följande bodelning träffar avtal om att i framtiden dela på ena makens framtida pension. Är makarna eniga, kan de strängt taget fördela alla tillgångar mellan sig efter behag. För det fall motionärerna vill ha till stånd lagändringar vidhåller utskottet sin uppfattning från våren 2001 (se bet. 2000/01:LU13) och

finner inte skäl att förorda ändringar i nuvarande bestämmelser om hur pensionsrättigheter skall behandlas vid bodelning.

Utskottet föreslår att riksdagen avslår motion L342.

Samäganderättslagen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör avslå ett motionsyrkande med begäran om en översyn av samäganderättslagen. Utskottet förutsätter att frågan övervägs inom Regeringskansliet.

Särskilda bestämmelser om samäganderätt finns i lagen (1904:48 s. 1) om samäganderätt. Kan delägarna inte enas om den samägda egendomens förvaltning och nyttjande kan varje delägare enligt 3 § ansöka om att rätten förordnar att egendomen under en viss tid omhändertas av god man. Är delägarna inte eniga om hur man upplöser ett samägande, kan varje delägare enligt 6 § vända sig till en domstol och begära att den samägda egendomen skall säljas på offentlig auktion för delägarnas räkning. Detta kan förhindras om en delägare kan visa synnerliga skäl till anstånd. Domstolen skall i samband med förordnandet om försäljningen också bestämma ett pris under vilket egendomen inte får säljas. Samäganderättslagen är tillämplig även på samägande mellan makar, registrerade partner och sambor.

I motion L239 av Ingvar Svensson (kd) begärs ett tillkännagivande om att regeringen skall tillsätta en utredning i syfte att se över samäganderättslagen.

Utskottet vidhåller sin uppfattning från våren 2000 (se bet. 1999/2000:LU16) och utgår från att regeringen kommer att överväga en översyn av samäganderättslagen inom ramen för pågående beredningsarbete med anledning av Samboendekommitténs betänkande (SOU 1999:194) Nya samboregler.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion L239.

Sambolagen

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden med krav på bl.a. upphävande av sambolagen bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida. *Jämför reservationerna nr 8 (m) och nr 9 (kd).*

Lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem (sambolagen) trädde i kraft samtidigt med äktenskapsbalken den 1 januari 1988. Lagen tillämpas på förhållanden där en ogift man och en ogift kvinna lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden. I lagen finns bestämmelser om bodelning vid upplösning av samboförhållandet, om en sambos rätt att i vissa fall ta över

bostad som inte ingår i bodelningen, om inskränkningar i rätten att förfoga över det gemensamma hemmet och om rättegången i tvister mellan sambor.

I lagen (1987:813) om homosexuella sambor föreskrivs att vad som gäller i fråga om sambor enligt lagen om sambors gemensamma hem och i vissa andra särskilt angivna fall skall tillämpas även på två personer som bor tillsammans i ett homosexuellt förhållande.

I motion L204 av Christel Anderberg m.fl. (m) yrkas att riksdagen skall besluta om en lagändring som innebär att lagen om sambors gemensamma hem och lagen om homosexuella sambor enbart blir gällande efter avtal mellan de samboende.

Sten Tolgfors (m) anser i motion L221 att sambolagen inskränker enskilda människors möjligheter att själva besluta över sina samlevnadsformer samt att den inkräktar på människors integritet och äganderätt. I motionen yrkas att riksdagen skall besluta att upphäva sambolagen (yrkande 1) och att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening att ekonomiska förhållanden mellan sammanboende personer skall regleras genom frivilliga avtal i stället för i lag (yrkande 2).

Kjell Eldensjö m.fl. (kd) vill i motion L322 ha till stånd ett tillkännagivande som går ut på att regeringen skall låta utreda frågan om sambolagens upphävande. Motionärerna anser att lagen bygger på en kollektivanslutningsprincip (yrkande 3).

Utskottet har i dag samma uppfattning som för ett år sedan (se bet. 2000/01:LU13) och finner således inte skäl att förorda att sambolagen skall upphävas. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L221 samt L322 yrkande 3.

Vad gäller motion L204 vill utskottet peka på att Samboendekommittén i sitt betänkande (SOU 1999:104) lagt fram förslag till en bestämmelse som tydligare än den nuvarande klargör att sambor kan avtala såväl att bodelning över huvud taget inte skall ske som att viss egendom inte skall ingå i bodelningen samt att samborna genom ett nytt avtal kan ändra vad de tidigare har överenskommit. I avvaktan på resultatet av den fortsatta beredningen av kommitténs förslag anser utskottet att riksdagen bör avslå också motion L204.

Lagstiftningen om sambor av samma kön

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om en gemensam sambolag för heterosexuella och homosexuella sambor bör avslås. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom Regeringskansliet.

För personer som lever tillsammans i ett homosexuellt förhållande men som inte har registrerat sitt partnerskap gäller lagen (1987:813) om homosexuella sambor. Lagen innebär, som tidigare redovisats, att sambolagen och vissa andra bestämmelser är tillämpliga också på homosexuella samboförhållanden.

I sex motioner – L279 av Helena Zakariasén, L287 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) (yrkande 6), L325 av Lars Lindblad och Anna Kinberg (båda m) (yrkande 1), L356 av Cinnika Beiming m.fl. (s), L367 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) (yrkande 5) och L371 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) yrkande 19) – framställs yrkanden som innebär att sambolagstiftningen skall vara utformad så att den gäller för såväl hetero- som homosexuella sambor.

Som utskottet konstaterade förra våren föreligger ett färdigt lagförslag med den inriktning som motionärerna förespråkar. Förslaget, framlagt av Samboendekommittén i betänkandet (SOU 1999:104) Nya samboregler, bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt utskottets mening bör resultatet av det fortsatta beredningsarbetet avvaktas.

Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motionerna L279, L287 yrkande 6, L325 yrkande 1, L356, L367 yrkande 5 och L371 yrkande 19.

Värdekommission, m.m.

Utskottets förslag i korthet

Motionsyrkanden om tillsättande av en värdekommission, m.m. bör avslås. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

År 1998 tillsatte den dåvarande norska regeringen en kommission, den s.k. Verdikommissionen, som bestod av företrädare för en mängd olika samhällssektorer. Kommissionens arbete finansierades med statliga medel men var i övrigt helt fristående från staten. Syftet med kommissionen var att den skulle bidra till en bred värdemässig och samhällsetisk mobilisering för att stärka gemenskapsvärderingar och ansvar för miljön och samhället. Arbetet bedrevs bl.a. genom utfrågningar, seminarier, konferenser, massmedieutspel, institutionsbesök, folkmöten och genom publicering av rapporter och andra publikationer. Kommissionens arbete har nu slutredovisats.

I motion L324 av Tuve Skånberg och Fanny Rizell (båda kd) anför att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om en brett sammansatt värdekommission med uppgift bl.a. att föreslå konkreta åtgärder för att stärka den ekonomiska etiken.

I motion L261 yrkar Tuve Skånberg (kd) att riksdagen skall tillkännage för regeringen som sin mening vad som i motionen anförts om klarläggande av hur och i vilken utsträckning de tyska rasistiska Nürnberglagarna kom att tillämpas i Sverige.

Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (båda s) anför i motion L353 att människor måste få större makt och inflytande över sin egen vardag – vardagsmakt. Motionärerna utgår från att regeringen kontinuerligt följer frågan om vardagsmakt och vidtar de åtgärder som visar sig behövas. I mot-

ionen yrkas att riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförts om vardagsmakt.

Utskottet har vid flera tillfällen avstyrkt motionsyrkanden om tillsättande av en värdekommission (se bl.a. bet. 1998/99:LU18, 1999/2000:LU16 och 2000/01:LU13). Också yrkanden rörande Nürnberglagarnas tillämpning i Sverige har avstyrkts tidigare (se bet. 2000/01:LU13). Riksdagen har vid samtliga tillfällen följt utskottet.

Enligt utskottets uppfattning har det inte framkommit några omständigheter som nu bör föranleda andra ställningstaganden från riksdagens sida. Utskottet föreslår därför att riksdagen avslår motionerna L261 och L324.

Motion L353 bör, enligt utskottets mening, inte föranleda någon riksdagens vidare åtgärd, och utskottet föreslår att riksdagen avslår också den motionen.

Reservationer

1. Äktenskapets ställning (punkt 2)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L260 yrkande 1, 2001/02:L322 yrkande 1 och 2001/02:So377 yrkande 2.

Ställningstagande

Vi anser att det behövs en hel rad åtgärder för att ge stadga åt familjelagstiftningen. Trots att olika slags åtgärder redan har vidtagits för att minska barns utsatthet i samband med en separation, kan det konstateras att ett ökande antal barn mår dåligt, inte klarar skolan, börjar använda droger eller hamnar i kriminella gängbildningar. Likaså kan konstateras att antalet skilsmässor ökar trots de insatser som görs. Alla erfarenheter visar att stabila och fungerande familjeenheter är en förutsättning för ett gott samhälle. Vi vill därför att en utredning tillsätts med uppgift att lämna förslag till hur familjestabiliteten generellt skall kunna stärkas.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L260 yrkande 1, L322 yrkande 1 och So377 yrkande 2 som sin mening ge regeringen till känna.

2. Äktenskap för personer av samma kön och s.k. civiläktenskap (punkt 3)

av Tasso Stafilidis och Lena Olsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L240, 2001/02:L258, 2001/02:L287 yrkande 5, 2001/02:L326, 2001/02:L369 och 2001/02:L371 yrkande 26.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är det inte sakligt motiverat att två personer av samma kön inte skall åtnjuta samma rättigheter och skyldigheter som två personer av motsatta kön. De rättsliga skillnaderna som gäller möjligheterna att adoptera barn, att förordnas till särskild vårdnadshavare och att få tillgång till assisterad befruktning är diskriminerande för homosexuella. I grunden handlar detta om att vi vill ha en ordning med en äktenskapslagstiftning som gäller lika för alla oavsett personernas kön eller sexuella läggning. Ett könsneutralt äktenskap innebär i praktiken att partnerskapslagen inte kommer att fylla någon funktion utan bör avskaffas. För att undanröja denna diskriminering bör regeringen ges i uppdrag att återkomma med ett förslag som innebär att homosexuella par likställs med heterosexuella makar.

Vid millennieskiftet genomfördes en radikal förändring av relationen mellan staten och Svenska kyrkan. För att ytterligare anpassa denna förändring till den situation som råder kulturellt och religiöst i det svenska samhället anser vi att den juridiskt bindande vigseln bör föras ut ur Svenska kyrkan och trossamfund och ersättas med civiläktenskap – ett civiläktenskap helt i linje med kravet på en könsneutral äktenskapslagstiftning. Det religiöst grundade äktenskapet bör, oavsett religion, vara en angelägenhet för paret och inte för staten.

Vad särskilt gäller motion L371 yrkande 26 kan konstateras att lagstiftningen inte tillåter att en gift person ansöker om könsbyte eftersom två personer av samma kön inte får ingå äktenskap. Lagen om fastställande av könstillhörighet i vissa fall kräver att en person tvingas till skilsmässa mot sin vilja för att det efterlängttade könsbytet skall kunna genomföras. I 3 § lagen om fastställande av könstillhörighet i vissa fall krävs bl.a. att personen skall vara ogift. En person som vill ändra sin könstillhörighet måste således skilja sig från sin make eller maka. Att lagar på detta sätt tvingar personer till familjesplittring anser vi vara både onödigt och inhumant, och 3 § borde följaktligen upphävas. Men det finns, enligt vår mening, även en lucka i äktenskapsbalken då den inte reglerar förhållandet när två personer av olika kön ingått äktenskap och den ena genomgår ett könsbyte. Äktenskapsbalken reglerar enbart det förhållandet då äktenskapet skall ingås och bör således även ta hänsyn till de förändringar som sker vad gäller förändringar i frågan om könstillhörighet när de gifta parterna inte vill skiljas. Därför vill vi att riksdagen också skall ge regeringen i uppdrag att ändra 1 kap. 1 § äktenskapsbalken så att transsexuella inte tvingas till skilsmässa så att 3 § lagen om fastställande av könstillhörighet kan upphävas.

Enligt vår mening bör regeringen omgående återkomma med erforderliga lagförslag.

Vad som sålunda anförts i reservationen om en gemensam äktenskapslagstiftning för hetero- och homosexuella personer om ett s.k. civiläktenskap samt om en ändring i äktenskapsbalken bör riksdagen, med bifall till motionerna L240, L258, L287 yrkande 5, L326, L369 samt L371 yrkande 26, som sin mening ge regeringen till känna.

3. Partnerskapsförrättningar inom trossamfund (punkt 4)

av Tasso Stafilidis och Lena Olsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L285, 2001/02:L287 yrkande 4, 2001/02:L325 yrkande 3 och 2001/02:L371 yrkande 17.

Ställningstagande

Enligt vårt synsätt är det inte sakligt motiverat att i lagen göra skillnad mellan rätten att förrätta vigsel och rätten att registrera partnerskap. I den lagstiftning som nu gäller finns det inte möjlighet för trossamfund att registrera partnerskap. Denna ordning bör ändras så att trossamfund får möjlighet, om de så önskar, att registrera partnerskap. Vi anser att 4 kap. 3 § äktenskapsbalken bör få en motsvarighet i partnerskapslagen samt att de trossamfund som inte registrerar partnerskap skall mista möjligheten att förrätta vigsel. Enligt vår mening bör regeringen omgående återkomma med erforderliga lagförslag.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L285, L287 yrkande 4, L325 yrkande 3 och L371 yrkande 17, som sin mening ge regeringen till känna.

4. Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare (punkt 5)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L274 och avslår motion 2001/02:L367 yrkande 2.

Ställningstagande

Enligt vår uppfattning är en äktenskapsförrättning och en partnerskapsförrättning två helt skilda företeelser. Såväl kyrkliga som borgerliga vigselförrättare kan av religiösa eller av andra skäl finna det oförenligt med sin inre övertygelse att också vara partnerskapsförrättare. Antalet partnerskapsförrättningar är i förhållande till vigselförrättningar mycket ringa. Dessutom tycks antalet partnerskapsförrättare redan nu vara väl tillgodosett. Vi anser att det inte finns

anledning att genom lagstiftning tvinga borgerliga vigselförrättare att också vara partnerskapsförrättare.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motion L274 som sin mening ge regeringen till känna. Ställningstagandet innebär att riksdagen bör avslå motion L367 yrkande 2.

5. Partnerskapslagens anknýtningvillkor (punkt 7)

av Tasso Stafilidis (v), Viviann Gerdin (c) och Lena Olsson (v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L287 yrkande 2, 2001/02:L367 yrkandena 1 och 4 samt 2001/02:L371 yrkande 15.

Ställningstagande

Vi anser att de rättsliga skillnaderna mellan äktenskap och partnerskap är osakliga. Vi är kritiska till att utländska homo- och bisexuella medborgare inte kan ingå partnerskap i Sverige på samma sätt som heterosexuella utländska medborgare kan ingå äktenskap. Det finns inte några hållbara skäl till att fortsätta diskriminera samkönade par i detta avseende. Det har hävdats att anknýtningkravet behövs eftersom det annars skulle uppstå problem med att partner betraktas som gifta i Sverige och ogifta enligt andra länders lagar. Enligt vår uppfattning kvarstår detta problem även med ett anknýtningkrav. Vad som egentligen behövs är någon form av internationell privaträttslig konvention om partnerskap.

Enligt vår mening bör regeringen omgående återkomma med erforderliga lagförslag.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L287 yrkande 2, L367 yrkandena 1 och 4 samt L371 yrkande 15 som sin mening ge regeringen till känna.

6. Partnerskapsregistrering utomlands (punkt 8)

av Tasso Stafilidis och Lena Olsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L287 yrkande 3, 2001/02:L325 yrkande 4, 2001/02:L367 yrkande 3 och 2001/02:L371 yrkande 16.

Ställningstagande

Enligt dagens ordning har inte svenska medborgare möjlighet att registrera sitt partnerskap vid ambassader och konsulat. Det borde vara en självklarhet, enligt vår uppfattning, att de ambassader som förrättar borgerliga vigslar även skall kunna registrera partnerskap. Om ambassadens värdland lämnar sitt godkännande måste svenska ambassader erbjuda samma service vad gäller partnerskap och borgerliga vigslar.

Det bör ankomma på regeringen att omgående vidta sådana åtgärder att partnerskapsregistreringar utomlands på svenska ambassader blir möjliga.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L287 yrkande 3, L325 yrkande 4, L367 yrkande 3 och L371 yrkande 16 som sin mening ge regeringen till känna.

7. Terminologin i lagen om registrerat partnerskap (punkt 9)

av Tasso Stafilidis och Lena Olsson (båda v).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförts i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L287 yrkande 1 och 2001/02:L371 yrkande 18.

Ställningstagande

Vi anser att äktenskapsbalken och lagen om registrerat partnerskap borde harmoniseras mera. Det finns föga anledning att kalla ingåendet av ett partnerskap för något så oromantiskt som ”registrering”. Enligt vår uppfattning bör lagen om registrerat partnerskap ha rubriken ”partnerskapslag” samt ordet ”registrera” bytas ut mot ”ingå”, så att två personer av samma kön ingår partnerskap samt att personerna förklaras för ”partner” och inte ”registrerade partner”.

Det får ankomma på regeringen att omgående återkomma med erforderliga lagförslag.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L287 yrkande 1 och L371 yrkande 18 som sin mening ge regeringen till känna.

8. Sambolagen (punkt 16)

av Christel Anderberg, Elizabeth Nyström, Berit Adolfsson och Petra Gardos (alla m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motion 2001/02:L204 samt bifaller delvis motionerna 2001/02:L221 och 2001/02:L322 yrkande 3.

Ställningstagande

Vi anser att sambolagens syfte på många sätt är förfelat. Lagen har enligt vår uppfattning nämligen visat sig skapa en falsk känsla av trygghet. Många tror att sambolagen ger ett juridiskt skydd motsvarande äktenskapet eller partnerskapet, vilket inte alls är fallet. De som bor under samma tak är ytterst sällan medvetna om att sambolagen kan komma att tillämpas på dem. Dessutom kan bevisföringen bli komplicerad om den ena parten påstår att samlevnaden skett under äktenskapsliknande förhållanden medan den andre hävdar att samlevnaden sett ut på annat vis. För det fall det över huvud taget skall finnas en sambolag, anser vi att det skall vara möjligt att avtalsvägen, genom registrering eller något liknande förfarande, avge en förklaring att lagen skall vara tillämplig.

Det bör ankomma på regeringen att återkomma med erforderliga lagförslag.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motion L204 samt med delvis bifall till motionerna L221 samt L322 yrkande 3 som sin mening ge regeringen till känna.

9. Sambolagen (punkt 16)

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i reservationen.

Riksdagen bifaller därmed motionerna 2001/02:L221 och 2001/02:L322 yrkande 3 samt bifaller delvis motion 2001/02:L204.

Ställningstagande

Vår uppfattning är att sambolagen inskränker enskilda människors möjligheter att besluta över sina samlevnadsformer. Den inkräktar också på människors

integritet och äganderätt. Lagen bygger på en form av kollektivanslutning. Till skillnad från den kyrkliga och borgerliga vigseln och det registrerade partnerskapet är det reglerade samboförhållandet inte följden av ett aktivt val vilket, enligt vår mening, är principiellt felaktigt. Vi anser bl.a. mot den bakgrunden att sambolagen bör upphävas och ersättas med en möjlighet till frivilliga avtal om sammanboende pars inbördes ekonomiska förhållanden.

Det få ankomma på regeringen att återkomma med erforderliga lagförslag.

Vad som sålunda anförts i reservationen bör riksdagen med bifall till motionerna L221 och L322 yrkande 3 samt delvis bifall till motion L204 som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

1. Förordnanden som vigsel- och registreringsförrättare

av Tasso Stafilidis och Lena Olsson (båda v).

Vi ser positivt på det uppdrag som regeringen har gett länsstyrelserna. Emellertid borde regeringen ha varit tydligare och klart uttalat att alla nya förordnanden skall vara gemensamma – dvs. att vigsel- och registreringsförrättare skall vara ett förordnande.

Vi finner dock inte skäl att formellt avge en reservation till förmån för motion L367 yrkande 2.

2. Betänketiden vid äktenskapsskillnad

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Antalet äktenskapsskillnader är mycket högt i Sverige. Som anförts i motion L370 yrkande 3 drabbas barnen värst. Många av barnen kommer att helt förlora kontakten med sin pappa. Dessutom är kostnaderna för samhället enorma till följd av alla skilsmässor. Alla skulle vinna på att minska deras antal.

Vi menar emellertid att den viktigaste uppgiften är att öka det förebyggande stödet för familjer som har relationsproblem eller som är i kris. Det är därför högst angeläget att resurserna för familjerådgivning i kommunerna ökar så att familjer utan köbildning vid behov snabbt kan få kvalificerat stöd och hjälp att på ett positivt sätt lösa problemen. Informationen om att denna hjälp finns och vikten av denna hjälp måste också intensifieras på olika sätt, exempelvis via mödravårdscentraler och via föräldrautbildning.

Vi sympatiserar i och för sig med den tanke som ligger bakom en förlängd betänketid vid skilsmässa då det finns barn under 16 år i familjen. Samtidigt anser vi att det mest angelägna nu är att öka insatserna för stöd och förebyggande åtgärder, också i de fall då en ansökan om äktenskapsskillnad gjorts. Detta skulle med sannolikhet medföra att fler utnyttjar hela det år som redan den nuvarande lagen medger de sökande att tänka över situationen och följderna av en skilsmässa.

3. Överklagande av dom på äktenskapsskillnad

av Tasso Stafilidis och Lena Olsson (båda v).

Som framhållits i motion L291 förekommer det i många fall att den ena parten i en skilsmässa utnyttjar rätten att överklaga en dom på äktenskapsskillnad enbart i syfte att trakassera sin motpart. Ett sådant förfarande är oacceptabelt. Trots detta har vi valt att inte reservera oss eftersom förslaget om prövnings-

tillstånd i hovrätten för tvistemål som överklagats från en tingsrätt för närvarande bereds inom Regeringskansliet.

4. Åklagares skyldighet att föra talan om äktenskapsskillnad

av Viviann Gerdin (c).

Jag delar uppfattningen i motion L347 att åklagaren borde vara skyldig att föra talan om äktenskapsskillnad vid tve- och månggifte. Jag är emellertid inte beredd att nu reservera mig och begära en lagändring i detta avseende.

5. Bodelning

av Rolf Åbjörnsson (kd), Christel Anderberg (m), Elizabeth Nyström (m), Tasso Stafilidis (v), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m), Viviann Gerdin (c), Petra Gardos (m) och Lena Olsson (v).

Ett ideellt skadestånd bör, enligt vår uppfattning, betalas av den person som begått brottet, men så blir det inte alltid i praktiken. En person åläggs att betala ett skadestånd efter att ha begått ett brott. När denna person sedan skiljer sig kan detta skadestånd tas upp som en skuldpost i bodelningen. Detta får till följd att även den andra parten får bära kostnaden för skadeståndet. Vi anser att det är djupt stötande för rättskänslan att en sådan situation kan uppstå.

Vi vill för vår del inte utesluta att det finns brister i nuvarande bestämmelser om gällande rätt om bodelning eftersom en tingsrätt har kommit till ett så tvivelaktigt resultat som beskrivs i motionerna. Emellertid vill vi avvakta resultatet av den överprövning som pågår och har därför inte funnit skäl att formellt yrka bifall till de aktuella motionerna.

6. Pensionsrättigheter vid bodelning

av Rolf Åbjörnsson (kd), Christel Anderberg (m), Elizabeth Nyström (m), Kjell Eldensjö (kd), Berit Adolfsson (m) och Petra Gardos (m).

Vi har uppfattat motion L342 på så sätt att motionären vill ha till stånd en ordning som innebär att makarnas avtal om att dela på en av deras pensionsrättigheter i samband med en bodelning skall få verkan gentemot den som har att betala ut pensionen. Vi stöder detta förslag men konstaterar att den av motionären föreslagna ordningen inte lämpligen bör komma till stånd genom ändringar i äktenskapsbalkens bodelningsregler. Mot denna bakgrund har vi inte ansett oss kunna reservera oss till förmån för motion L342.

7. Lagstiftningen om sambor av samma kön

av Tasso Stafilidis (v), Ana Maria Narti (fp) och Lena Olsson (v).

Samboendekommittén lade redan i september 1999 fram sitt betänkande om nya samboregler. Vi finner det anmärkningsvärt att regeringen ännu inte har lagt fram några konkreta lagförslag. Vi förutsätter emellertid att så kommer att ske inom en inte alltför lång framtid och finner därför inte skäl att nu formellt yrka bifall till motionerna L279, L287 yrkande 6, L325 yrkande 1, L356, L367 yrkande 5 och L371 yrkande 19.

8. Värdekommission, m.m.

av Christel Anderberg (m), Elizabeth Nyström (m), Berit Adolfsson (m), Ana Maria Narti (fp) och Petra Gardos (m).

Såvitt vi kunnat utröna var det viktigaste, underliggande syftet med den norska Verdikommissionen att hos den enskilda individen stimulera till eget personligt reflekterande över egna förhållningssätt till en rad olika samhällsföreteelser och till hela skalan av variationsrika yttringar av mänskligt liv och uppträdande, dvs. att uppmuntra individen att själv utforska sina mer eller mindre medvetandegjorda värdegrunder och förhållningssätt till etiska och moraliska frågeställningar, begrepp och dilemman. Med ett sådant synsätt blir det själva ”resan i det inre” snarare än slutmålet – några för alla och envar fastställda teser – som är mödan värd. Ett öppet och demokratiskt samhälle förutsätter mångfald, även ”udda och obekväma” sådan.

Vi delar i och för sig denna syn men anser att en sådan tankeprocess kan stimuleras utan existensen av en värdekommission. Vi menar att det på allt sätt är angeläget att balansera den tendens till ”yrkes- och proffstyckande” som lätt uppstår i och kring politiskt till- och sammansatta kommittéer och utredningar, i synnerhet om syftet bakom deras tillkomst också är att bidra till en bredare, samhällelig värdediskussion.

Exempel från senare tid på värdediskuterande offentliga utredningar är den s.k. Demokratiutredningen och den s.k. Millenniekommittén.

För vår del anser vi att det är angeläget i sådana sammanhang att engagera brett sammansatta referensgrupper (jfr Verdikommissionens ”råd” med 37 personer där flertalet företrädde mycket alldagliga yrken och professioner) som mera får rollen att initiera, aktivera, frammana och spegla ”vardagsmänniskans” perspektiv – reflektioner som annars lätt kan hamna i skymundan av yrkespolitikernas, proffstyckarnas och yrkesfilosofernas synpunkter. Den kommande myndigheten ”Forum för levande historia” riskerar att hamna i ett strängt begränsat revir för professionella tyckare. Alla sådana initiativ har enligt vår mening större chanser att mobilisera befolkningen om de bärs fram av det civila samhället – NGOs, engagerade individer och många lokala sammanslutningar.

Det är likaså viktigt att olika medier aktivt deltar i och lämnar generöst utrymme för värdeetiska diskussioner som ett naturligt led i den fortgående samhällsbevakningen.

Det vilar ett stort fostrande ansvar på alla vuxna, goda krafter i samhället – i hem och skolor, på arbets- och mötesplatser – att söka verka som goda förebilder för de uppväxande generationerna och på olika sätt uppmuntra till moget ansvarstagande, till att visa respekt och human hänsyn till andra samt stimulera framväxten av ett demokratiskt sinnelag och danandet av mogna, nyanserade omdömen.

9. Värdekommission, m.m.

av Rolf Åbjörnsson och Kjell Eldensjö (båda kd).

Vi delar den uppfattning som förts fram i motion L324 att förlusten av hederlighet som ideal under senare årtionden skapat samhällsekonomiska förluster som måste bäras av alla. Samtidigt måste också konstateras att inte bara de ekonomiska aspekterna är förödande. Än värre är att när normöverföringen ges allt mindre utrymme drabbar detta snart sagt alla områden i samhället negativt, och vi får en alltmer otrygg tillvaro. Det är därför synnerligen angeläget med en genomlysning av samhällets fundament, dvs. den etiska värdebas som liksom ett kitt skall hålla ihop samhällsbygget.

Vi menar att skolan behöver aktivera den värdeöverförande funktionen och ta avstånd från upproret mot fasta värden och värderingar från tidigare decennier. Familjens och föräldrarnas fostrande betydelse måste uppvärderas och uppmuntras, liksom att föräldrar ges möjlighet till mer tid för barnen.

Det finns behov av en permanent arena för etisk dialog i samhället i syfte att återupprätta och vidmakthålla en gemensam värdebas som ger oss alla ett bättre och mjukare samhällsklimat. Därför är det av stor betydelse att få till stånd en aktionsplan för att i samhället på alla plan stimulera till en fortlöpande allmän värdediskussion.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden

2001/02:L204 av Christel Anderberg m.fl. (m)) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om sådan ändring att lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem och lagen (1987:813) om homosexuella sambor enbart blir gällande efter avtal mellan de samboende.

2001/02:L217 av Lena Ek och Birgitta Carlsson (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ändring i äktenskapsbalken så att en brottsling också i praktiken har personligt ansvar för ideellt skadestånd, så att skulden inte ingår vid bodelning efter äktenskapsskillnad.

2001/02:L220 av Gunnel Wallin och Birgitta Sellén (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en förbättring av ersättningen till dem som förrättar borgerlig vigsel och registrering av partnerskap.

2001/02:L221 av Sten Tolgfors (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen beslutar att avskaffa sambolagen, lagen (1987:232) om sambors gemensamma hem, i enlighet med vad som anförs i motionen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att ekonomiska förhållanden mellan sammanboende personer skall regleras genom frivilliga avtal i stället för i lag.

2001/02:L229 av Anna Åkerhielm och Anita Sidén (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om en översyn av lagstiftningen avseende ersättning för förrättning av borgerlig vigsel och registrering av partnerskap.

2001/02:L239 av Ingvar Svensson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning i syfte att göra en översyn av samäganderättslagen.

2001/02:L240 av Helena Bargholtz och Ulf Nilsson (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införandet av civiläktenskap.

2001/02:L247 av Sven Brus och Yvonne Andersson (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om villkor och ersättning för uppdraget som borglig vigselförrättare.

2001/02:L249 av Berit Adolfsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring av lagstiftningen så att ett skadestånd till brottsoffer undantas vid bodelning.

2001/02:L250 av Elizabeth Nyström och Ola Karlsson (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om skadestånd till brottsoffer och om brottsofferersättning.

2001/02:L253 av Ulla-Britt Hagström m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen ser över de ekonomiska villkoren för vigselförrättare i förordning 1987:1019.

2001/02:L255 av Lisbet Calner och Mona Berglund Nilsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en lagändring så att skadestånd till brottsoffer undantas vid bodelning.

2001/02:L258 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i äktenskapsbalken så att den civila vigselceremonin blir den juridiskt bindande.
2. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag till ändring i äktenskapsbalken så att homosexuella makar likställs med heterosexuella.

2001/02:L260 av Tuve Skånberg (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagstiftning som prioriterar äktenskapet som samlevnadsform.

2001/02:L261 av Tuve Skånberg (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om klarläggandet av hur och i vilken utsträckning de tyska rasistiska Nürnberglagarna kom att tillämpas i Sverige.

2001/02:L264 av Viviann Gerdin m.fl. (c) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ändring i äktenskapsbalken så att en gärningsman också i tillämpningen har personligt ansvar för ideellt skadestånd och att skulden inte ingår vid bodelning efter äktenskapsskillnad.

2001/02:L274 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att borgerliga vigselförrättare inte skall påtvingas att också vara partnerskapsförrättare.

2001/02:L279 av Helena Zakariasén (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att lagen om homosexuella sambor ersätts av en lag om sambor av samma kön, där dessa omfattas av de regler som i dag gäller för en ogift man och en ogift kvinna som lever tillsammans under äktenskapsliknande förhållanden.

2001/02:L285 av Helena Zakariasén (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om ändring av lagen (1993:305) om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan samt ändring av äktenskapsbalken (1987:230), så att de trossamfund som berörs ges rätt att förrätta registrering av partnerskap.

2001/02:L287 av Tasso Stafilidis m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om en ändring av terminologin i lagen om registrerat partnerskap.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om avskaffande av anknytningsvillkoret i lagen om registrerat partnerskap.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om möjlighet att ingå partnerskap på svenska ambassader.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en lagändring som innebär att trossamfundens uppdrag att förrätta vigslar sammanfaller med uppdraget att förrätta partnerskap.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att rättsligt likställa partnerskapslagen med äktenskapsbalken.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en ny sambolag som likställer homosexuella med heterosexuella sambor.

2001/02:L290 av Ingrid Burman m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen beslutar om ändring i 10 kap. äktenskapsbalken angående undantag vid bodelning av skadestånd till brottsoffer.

2001/02:L291 av Ulla Hoffmann m.fl. (v) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen begär att regeringen tillsätter en utredning om borttagande av överklaganderätt vid äktenskapsskillnad enligt vad som i motionen anförs.

2001/02:L322 av Kjell Eldensjö m.fl. (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en utredning om stärkt familjestabilitet med fokus på äktenskapet som samlevnadsform.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utredning om avskaffande av sambolagen.

2001/02:L324 av Tuve Skånberg och Fanny Rizell (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att stärka den ekonomiska etiken.

2001/02:L325 av Lars Lindblad och Anna Kinberg (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om sambors gemensamma hem.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om äktenskapsbalken.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagen om rätt att förrätta vigsel inom andra trossamfund än Svenska kyrkan.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förrättning av partnerskap vid svenska ambassader.

2001/02:L326 av Elisebeht Markström m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av könsneutralt civiläktenskap.

2001/02:L342 av Ewa Thalén Finné (m) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjlighet att överlåta intjänad pension.

2001/02:L347 av Carina Hägg och Agneta Brendt (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av att åklagare blir skyldig att föra talan om äktenskapsskillnad vid tve- eller månggifte, då någon av makarna är bosatt i Sverige.

2001/02:L353 av Ann-Kristine Johansson och Helena Zakariasén (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om vardagsmakt.

2001/02:L356 av Cinnika Beiming m.fl. (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en enda gemensam sambolag för hetero- och homosexuella sambor.

2001/02:L364 av Margareta Israelsson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av förändring i äktenskapsbalken så att brottsskadeersättning ej kan beaktas som skuld vid bodelning i anledning av äktenskapsskillnad.

2001/02:L367 av Ana Maria Narti m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om partnerskapslagens krav på svenskt medborgarskap och hemvist i Sverige.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om sammanförandet av uppdragen som förrättare av borgerlig vigsel och förrättare av partnerskapsregistrering till ett samlat uppdrag.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om möjligheten att ingå partnerskap på Sveriges ambassader.

4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en internationellt privaträttslig konvention om partnerskap.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en ny sambolagstiftning som behandlar samkönade och olikkönade sambopar lika.

2001/02:L369 av Ann-Kristine Johansson (s) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en gemensam äktenskapslagstiftning för samkönade såväl som olikkönade par.

2001/02:L370 av Tuve Skånberg (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att förlänga betänketiden för par som har barn under 16 år från dagens halvår till ett helt år, antingen båda eller bara den ena föräldern önskar skilsmässa.

2001/02:L371 av Tasso Stafilidis m.fl. (v, s, c, fp, mp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att avskaffa anknypningsvillkoren i lagen om registrerat partnerskap.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ambassader skall ha möjlighet att förrätta registrering av partnerskap.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om lagändring för att möjliggöra så att trossamfund kan få rätt att förrätta registrering av partnerskap.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att ändra terminologin i lagen om registrerat partnerskap.
19. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att införa en könsneutral sambolagstiftning som likställer samkönade och olikkönade samboförhållanden.
26. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra en lagändring i äktenskapsbalkens bestämmelse om äktenskapets ingående så att gifta transsexuella personer inte skall tvingas till skilsmässa för att få ändrad könstillhörighet, se 1 kap. 1 § äktenskapsbalken.

2001/02:Ju450 av Johan Pehrson och Helena Bargholtz (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

33. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om jämkad bodelning.

2001/02:So377 av Mikael Oscarsson och Stefan Attefall (kd) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att se över vilka regler som missgynnar familjer och äktenskap.

2001/02:A229 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari föreslås att riksdagen fattar följande beslut:

35. Riksdagen begär att regeringen lägger fram förslag om ändring i äktenskapsbalken så att det i vissa fall blir möjligt att jämka bodelningar.